

دارونامه خانه بهداشت

فهرست داروهای قابل تجویز توسط بهورز

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت بهداشت

مرکز مدیریت شبکه

شناسنامه کتاب:

دارونامه خانه بهداشت

تدوین: مرکز مدیریت شبکه، ادارات و گروه‌های تخصصی حوزه معاونت بهداشت

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مرداد ۱۳۹۶

توجه مهم ۱: به‌کارگیری اقلام مندرج در این بسته آموزشی تنها برای بهورزان که دوره‌های آموزشی استاندارد را دیده‌اند و علاوه بر آن، به‌طور مداوم در مورد تغییر در رویه تجویز داروها که بر اساس دستورعمل‌های گروه‌های تخصصی حوزه معاونت بهداشت ابلاغ می‌شود، آموزش می‌بینند مجاز است. توجه داشته باشید که به‌کارگیری اقلام دارویی مندرج در این بسته آموزشی بر اساس برنامه‌های سلامت ابلاغ شده توسط معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مجاز است. بدیهی است تجویز دارو توسط سایر افراد و در خارج از استانداردهای اعلام شده در برنامه‌های سلامت ممنوع است. گروه‌های تخصصی حوزه معاونت بهداشت در صورت لزوم، تغییر در دستورعمل‌های مصرف داروها را کتبا ابلاغ خواهند نمود. به محض تغییر در دستورعمل مصرف داروها، مراکز بهداشت شهرستان یا مراکز آموزش بهورزی باید موارد را به نحو مقتضی به بهورزان ابلاغ نموده و آن‌ها را در زمینه‌های مورد نظر آموزش دهند. در این شرایط معیار مصرف دارو دستورعمل‌های جدید خواهد بود که طی فرایندهای علمی و اجرایی خاص به عنوان دستور جدید ابلاغ شده است.

توجه مهم ۲: این بسته آموزشی صرفاً جهت تدریس در مراکز آموزش بهورزی تدوین شده است و محتویات آن در شمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان خواهد بود. تکثیر این بسته به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب بدون کسب اجازه کتبی از مرکز مدیریت شبکه غیرمجاز است.

اعضای کمیته علمی بازنگري دارونامه خانه بهداشت: (به ترتيب حروف الفبا)

دکتر محمد اسلامی، رئیس اداره جمعیت و باروری سالم	دکتر محمد صادقی‌خو، کارشناس گروه نیروی انسانی مرکز مدیریت شبکه
دکتر سید حامد برکاتی، رییس اداره سلامت کودکان	دکتر فروزان صالحی مازندرانی، کارشناس دفتر بهبود تغذیه جامعه
دکتر جعفر صادق تبریزی، قائم مقام معاون بهداشت و رییس مرکز مدیریت شبکه	دکتر مجذوبه طاهری، رییس اداره سلامت نوجوانان و مدارس
دکتر پریسا ترابی، کارشناس دفتر بهبود تغذیه جامعه	دکتر مهران‌دخت عابدینی، کارشناس اداره سلامت مادران
دکتر فرحناز ترکستانی، رئیس اداره سلامت مادران	دکتر عزیزاله عاطفی، مدیر اجرایی معاونت بهداشت
دکتر هستی ثنائی شعار، کارشناس گروه نیروی انسانی مرکز مدیریت شبکه	دکتر زهرا عبدالهی، رییس دفتر بهبود تغذیه جامعه
دکتر ناهید جعفری، مدیر گروه برنامه‌های سلامت مرکز مدیریت شبکه	دکتر حسین غیایی، رییس اداره امور دارویی
دکتر سهیلا خزاعی، کارشناس مسئول اداره سلامت نوزادان	دکتر محمد مهدی گویا، رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر
دکتر بی بی نسرين خوشنویس، کارشناس اداره سلامت کودکان	دکتر محمد اسماعیل مطلق، مدیر کل دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس
سوسن رحیمی قصبه، کارشناس اداره سلامت مادران	لیلا ملک جمشیدی، کارشناس بیماری‌های واگیر
دکتر محمدرضا رهبر، مدیر گروه نیروی انسانی مرکز مدیریت شبکه	مینا مینایی، کارشناس دفتر بهبود تغذیه جامعه
دکتر محمد زینلی، کارشناس مسئول اداره بیماری‌های مشترک انسان و حیوان	دکتر ناهید نواییان، کارشناس گروه نیروی انسانی مرکز مدیریت شبکه
دکتر محمود سروش، رییس اداره مراقبت بیماری‌های واگیر	شهرزاد والافر، کارشناس اداره سلامت مادران
دکتر علی اکبر سیاری، معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	دکتر مهدیه یزدان پناه، کارشناس اداره باروری سالم
مریم شریفی یزدی، کارشناس گروه نیروی انسانی مرکز مدیریت شبکه	
دکتر محمدرضا شیرزادی، رییس اداره مبارزه با بیماری‌های مشترک انسان و حیوان	

کتاب دارونامه خانه بهداشت در نخستین چاپ‌های خود به اهتمام سرکار خانم دکتر ربابه شیخ‌الاسلام و جناب آقای دکتر ناصر کلانتری تدوین گردید. این نسخه متعاقباً به وسیله گروهی متشکل از کارشناسان حوزه معاونت بهداشتی دانشگاه‌ها و کارشناسان معاونت بهداشت در ستاد مرکزی مورد بازنگري قرار گرفت. نسخه حاضر، آخرین دور از بازنگري کتاب دارونامه است که توسط کارشناسان حوزه معاونت بهداشت و بر اساس آخرین دستورعمل‌های برنامه‌های سلامت بازنگري شده است.

به نام خدا

ایجاد دسترسی به خدمات سلامت برای همه روستائیان یکی از اولویتهایی است که همواره در دستور کار برنامه‌ریزان نظام سلامت کشور قرار داشته است. این سیاست که با هدف تحقق عدالت، کارایی و پاسخ‌گویی در نظام سلامت مورد پیگیری قرار گرفته، یکی از زیربنایی‌ترین ارکان توسعه نظام ارائه خدمات سلامت در کشور است. تاسیس و گسترش خانه‌های بهداشت در دورترین و محروم‌ترین روستاها، تربیت بهورزان بومی به عنوان ارائه‌دهندگان خدمات سلامت به روستاییان و برنامه‌ریزی‌های مداوم جهت ارتقاء روزافزون سطح سلامت جامعه روستایی، همه مصادیق این سیاست هستند و امروز بهورزان به عنوان مظهر عدالت در سلامت که برخاسته از بینش نظام سلامت کشور ماست، بایستی با تکیه بر توانمندی‌های خود به مردم روستا کمک کنند تا از یک زندگی پربرکت، مسرت‌آمیز و توأم با سلامت برخوردار باشند. بهورزان این امکان را دارند که قدرت و توان خود را صرف ارتقای سلامت گروه وسیعی از مردم نمایند. در این میان ایجاد یک تحول در فرآیند تربیت و بازآموزی بهورزان به گونه‌ای که سبب ارتقاء مهارت‌های آن‌ها شود لازم است و باید در اولویت کاری برنامه‌ریزان ملی نظام سلامت قرار گیرد. یقیناً تدوین رسانه‌های آموزشی جدید و بازنگری در مجموعه‌های آموزشی قدیم بر مبنای انتظارات جدید برنامه‌های سلامت، نخستین و مهم‌ترین گام در ایجاد چنین تحولی است. مجموعه «دارونامه خانه بهداشت» یکی از این بسته‌های آموزشی است. این مجموعه به عنوان سندی از مداخلات سلامت از دیرباز در اختیار بهورزان بوده است. لزوم تدوین و بازنگری دارونامه خانه بهداشت از مدت‌ها قبل در حوزه سلامت کشور مد نظر بوده و خلأ وجود دارونامه بازنگری شده مطابق با مداخلات جدید پیش بینی شده در برنامه‌های سلامت، حوزه معاونت بهداشت را بر آن داشت تا بار دیگر اصلاحات کتاب دارونامه خانه بهداشت را با کمک گروه‌های ذی‌ربط انجام دهد. امید است همکاران گرامی بهورز با بهره‌گیری از آموزه‌های این کتاب و راهنمایی مربیان خود به نحو صحیح از آن بهره‌برداری نمایند. جا دارد از تلاش همکاران ارجمندی که در تدوین و تألیف این مجموعه کوشیده‌اند، نهایت تشکر را نمایم.

دکتر علی اکبر سیاری

معاون بهداشت

به نام خدا

تامین داروهای اساسی یکی از اجزای مراقبت‌های اولیه بهداشتی درمانی است. این موضوع از دیرباز مد نظر طراحان نظام شبکه قرار گرفته و با هدف حداکثر دسترسی به خدمات اساسی سلامت، اقدام به پیش‌بینی دارو برای خانه‌های بهداشت گردیده است. در وهله نخست، هدف تامین داروهای اساسی برای خانه‌های بهداشت انجام مداخلات مراقبتی و پیشگیری از بیماری‌هاست. بسیاری از داروهای پیش‌بینی شده در دارونامه نظیر انواع قطره و قرص آهن و ویتامین‌ها داروهایی از این دسته‌اند. بر این اساس بخش مهمی از این دارونامه با رویکرد ارائه خدمات پیشگیری اولیه تدوین گردیده است. بخش دیگری از دارونامه به توضیح روش تجویز اقلام دارویی اختصاص دارد که از پیشرفت بیماری به مرحله بروز عوارض و ایجاد مخاطرات پیشگیری می‌کند. استفاده به موقع و کافی از پنی‌سیلین در گلودردهای چرکی، احتمال ابتلاء کودک به عوارضی نظیر روماتیسم قلبی را کاهش می‌دهد. درمان به موقع کم‌آبی ناشی از اسهال موجب پیشگیری از وقوع عوارض کشنده در کودک می‌شود. علاوه بر این، انجام مداخلات درمانی به موقع در کودک مبتلا به عفونت‌های حاد تنفسی می‌تواند او را از سیر به سمت وضعیت‌های وخیم نجات دهد. تمامی موارد ذکر شده همراه با ارجاع بیماران به پزشک مطابق دستورعمل‌ها موجب می‌شود تا مردم از مناسب‌ترین مراقبت‌های سلامت منطبق بر منابع قابل تحصیل در کشور برخوردار گردند. این موضوع در حالی است که می‌دانیم شمار بالایی از روستاهای کشور با پراکندگی وسیع جغرافیایی و جمعیت‌های پایین می‌بایست از مراقبت‌های مورد نیاز به صورتی دائم و در تمامی فصول برخوردار شوند، لذا در شرایطی که به دلالتی نظیر بسته شدن جاده‌ها در اثر برف و یخبندان و وقوع شرایط اضطراری جان فردی در معرض خطر باشد، گروه‌های تخصصی متولی برنامه‌های سلامت می‌توانند با ارائه راهنماهای بالینی لازم، امکان انجام مداخلات مورد نیاز و اقدامات اضطراری را برای بهورزان یا کارکنان سطوح مختلف فراهم آورند.

موضوع مهم دیگر در مصرف اقلام دارویی، اجرای صحیح چرخه مدیریت منابع برای این اقلام است. اقلام دارویی یکی از پرهزینه‌ترین محصولات عرضه شده در جامعه هستند. براین اساس ضروری است از تجویز غیرضروری به دلیل بروز عوارض و اسراف در منابع خودداری گردیده و در حفظ و نگهداری داروها نهایت دقت به عمل آید. حفظ و نگهداری صحیح داروها به مفهوم رعایت کلیه استانداردهای لازم در چرخه مدیریت دارو مشتمل بر تحویل گرفتن آن از سطوح فوقانی، نگهداری، مصرف و خروج دارو از چرخه مدیریت منابع مصرفی خانه بهداشت است. همواره به خاطر داشته باشید نگهداری دارو در شرایط مناسب و توجه به تاریخ انقضای آنها یکی از مهم‌ترین اولویت‌هاست، به گونه‌ای که بهورزان موظفند داروهای مازاد خود را در زمانی که حداقل ۶ ماه از تاریخ انقضای آن‌ها باقی مانده است جهت مصرف در سایر واحدها، با هماهنگی لازم به سطوح بالاتر عودت دهند. به علاوه خانه‌های بهداشت موظفند کلیه اقلام دارویی و وضعیت مصرف و ورود و خروج آن را در دفاتر اختصاصی ثبت نمایند.

نکته مهم دیگری که تذکر آن ضرورت دارد، رعایت طول دوره درمان است. گاه اتفاق می‌افتد که با هدف کم کردن مصرف دارو، اقدام به کاهش مدت زمان استاندارد مصرف دارو می‌شود. این نیز خود خطایی بزرگ است که نه تنها به مفهوم صرفه جویی درست در مصرف منابع نیست، بلکه به مفهوم سوءمدیریت در ارائه خدمات سلامت و ایجاد عوارض و مخاطرات است.

کتاب دارونامه خانه بهداشت شامل فهرستی از اقلام دارویی است که جهت انجام مراقبت‌ها در برنامه‌های سلامت پیش‌بینی شده است. همان گونه که در ابتدا ذکر شد، داروهای خانه بهداشت با رویکرد اجرای برنامه‌های سلامت تهیه شده و در اختیار بهورزان قرار می‌گیرند. بنابراین در به‌کارگیری آن‌ها باید موارد زیر را لحاظ کرد:

الف- مصرف اقلام دارویی مندرج در این دارونامه صرفاً مطابق دستورعمل‌های برنامه‌های سلامت مجاز است.

ب- ضروری است در هنگام تجویز دارو به سن فرد مصرف کننده، مقدار و طرز مصرف، موارد منع مصرف و توضیحاتی که پیرامون نحوه مصرف آمده توجه کامل شود.

ج- تجویز اقلام دارویی برای مواردی که در برنامه سلامت و در جدول دارونامه نیامده است، اکیداً ممنوع می‌باشد.

د- کلیه ادارات متولی برنامه‌های سلامت موظف به بازنگری مداوم در فهرست و طرز مصرف، منطبق بر نیازهای پیش‌بینی شده در برنامه‌های سلامت هستند و می‌بایست با ارزیابی اثربخشی و بروز عوارض احتمالی، موارد مورد نیاز برای بازنگری را به دانشگاه‌ها ابلاغ نمایند.

این دارونامه بر اساس فهرست اقلام دارونامه قبلی موجود در نظام شبکه و بر اساس برنامه‌های جدید سلامت توسط تیمی متشکل از گروه‌های تخصصی متعدد فعال در حوزه معاونت بهداشت بازنگری شده است. زحمات هماهنگی برای بازنگری و تنظیم مطالب را همکاران ارجمندم در گروه نیروی انسانی مرکز مدیریت شبکه انجام داده‌اند. سرکار خانم دکتر هستی ثنایی کارشناس ارشد و آقای دکتر محمدرضا رهبر رییس گروه نیروی انسانی کار تدوین چارچوب دارونامه، بخش مقدماتی، تعریف مفاهیم، ویرایش بسته تهیه شده و مدیریت تدوین محتواها در آخرین دور تدوین دارونامه را انجام داده‌اند. سرکار خانم مریم شریفی یزدی دیگر کارشناس این گروه در دور قبلی تدوین دارونامه در این کار مشارکت داشته‌اند. کار تدوین محتوای علمی جداول را اعضای کمیته علمی بازنگری دارونامه خانه بهداشت انجام داده‌اند. ذکر اسامی تمامی این افراد برای ادای تشکر در این مقدمه ممکن نبود. اسامی این افراد در صفحات قبل آمده است. بر خود واجب می‌دانم از تلاش‌های همه این عزیزان برای شکل‌گیری این مجموعه نهایت تشکر را داشته باشم. همچنین لازم است از زحمات کسانی که در انتشار چاپ‌های قبلی دارونامه، چارچوبی مناسب و بنیادین را برای این کتاب به وجود آوردند، سپاسگزاری نمایم.

دکتر جعفر صادق تبریزی

قائم مقام معاون بهداشت و رییس مرکز مدیریت شبکه

سخنی با بهورزان

دارونامه حاضر شامل اطلاعات داروهایی است که در خانه‌های بهداشت توسط بهورزان و در مواقعی که دسترسی به پزشک میسر نیست، تجویز می‌شود. در مناطق روستایی و نقاط دوردست، بهورزان اولین کسانی هستند که بیماران به آن‌ها مراجعه کرده و درمان بیماری خود را از آنان طلب می‌کنند. بهورزان بر اساس آموخته‌های خود در قالب برنامه‌های مختلف آموزشی، سعی در برقراری ارتباط بین بیمار و پزشک نموده و در این میان با توجه به دانش و تجربه‌های خود، به درمان بیماران در محدوده داروهای دارونامه خانه بهداشت می‌پردازند. هر چند دارو در خانه بهداشت توسط بهورز تجویز می‌شود، ولی سامانه نظارتی معاونت بهداشتی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی متضمن رعایت اصول تجویز منطقی دارو می‌باشد.

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه و تعاریف
۱۳	اشکال دارویی
۱۵	نام دارو:
۱۵	نام شیمیایی
۱۵	نام ژنریک (عمومی)
۱۶	راه‌های تجویز و مصرف داروها
۱۶	تاریخ مصرف دارو:
۱۶	زمان مصرف:
۱۶	تجویز و مصرف منطقی دارو:
۱۷	نگهداری دارو:
۱۷	چیدن دارو در قفسه:
۱۷	نگهداری دارو در منزل:
۱۷	نکات مهم در تجویز و مصرف دارو:
۱۹	داروهای مسکن و تب‌بر
۱۹	استامینوفن
۲۰	آ.اس.آ بزرگسال
۲۰	مفنامیک اسید**
۲۲	داروهای درمان ترش‌معدة
۲۲	آلومینیوم ام‌جی

۲۲	.....	آلومینیوم ام جی اس
۲۳	.....	او.آراس
۲۳	.....	او.آراس هیپواسمولار
۲۳	.....	سولفات روی
۲۵	.....	ال دی و تری فازیک

۲۶ ..... داروهای فاصله گذاری بارداری

۲۶	.....	لاینستر نول
۲۶	.....	دپومدروکسی پروژسترون استات
۲۷	.....	سیکلو فم

۳۰ ..... داروهای پیشگیری اورژانس از بارداری

۳۰	.....	لوونورجسترون
۳۰	.....	ال دی
۳۰	.....	تری فازیک

۳۲ ..... داروهای درمان کرم اسکاریس و کرمک

۳۲	.....	میندازول
۳۲	.....	پی پرازین

۳۴ ..... داروهای درمان حساسیت (آنتی هیستامین)

۳۴	.....	دیفن هیدرامین
۳۴	.....	کلر فنیرامین
۳۴	.....	سالوتامول

داروهای جلدی (قسمت اول) ۳۵

- متیل سالیسیلات ۳۵
- تتراسیکلین ۳٪ ۳۵
- کلاندولا ۳۵
- کلامین دی ۳۵

داروهای جلدی (قسمت دوم) درمان شپش و گال ۳۷

- گامابنزن (لیندان) ۳۷
- پرمترین ۵٪ ۳۸
- پرمترین ۱٪ ۳۸
- دایمتیکون ۳۸

داروهای جلدی (قسمت سوم) ۴۱

- پماد سوختگی ۴۱
- نیتروفورازون ۴۱

داروهای درمان برفک ۴۲

- نیستاتین ۴۲
- ویوله دوژانسین ۴۲

محلول های جلدی ضد عفونی کننده و پاک کننده ۴۳

- پویدون آیداین (بتادین) ۴۳
- سرم نمکی (سرم فیزیولوژی) ۴۳
- ستریمید سی (ساولن) ۴۳
- الکل اتیلیک رنگی ۷۰ درجه ۴۳

صابون..... ۴۲

داروهای چشمی ۴۵

سولفاستامید ۱۰٪..... ۴۵

تتراسیکلین ۱٪..... ۴۵

داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامین‌ها و املاح ۴۷

مولتی‌ویتامین یا ویتامین آ+ د..... ۴۷

آهن..... ۴۷

مولتی‌ویتامین مینرال..... ۴۷

اسید فولیک..... ۴۸

آهن..... ۴۸

ویتامین د..... ۴۸

کلسیم / کلسیم د..... ۴۸

داروی مراقبتی نوزادان ۵۱

ویتامین K1..... ۵۱

داروی جمع‌کننده رحم جهت کنترل خونریزی پس از زایمان ۵۲

اکسی‌توسین..... ۵۲

داروهای عفونت‌های حاد تنفسی ۵۳

داروی درمان گلودرد استرپتوکوکی ۵۴

پنی‌سیلین وی..... ۵۴

داروهای درمان پنومونی و عفونت حاد گوش ۵۵

آموکسی سیلین ۵۵

کوآموکسی کلاو ۵۵

داروی درمان عفونت باکتریال شدید ۵۷

آمپول جنتامایسین ۵۷

آمپول آمپی سیلی ۵۷

داروی درمان پنومونی شدید یا بیماری خفیه شدید در کودکان ۷- روزه تا ۵ ساله که باید ارجاع فوری شوند ۵۹

سفتریاکسون ۵۹

محلول شستشوی بینی ۶۰

قطره کلرور سدیم ۶۰

لغات کلیدی ۶۱

مقدمه و تعاریف

دارو: ماده‌ای است که برای درمان، تسکین علائم، تشخیص و پیشگیری از بیماری به کار می‌رود.

اشکال دارویی: برای سهولت مصرف و تحمل‌پذیری برای بیمار، دارو به فرم‌های متعدد و اشکال مختلف تولید می‌شود. پرمصرف‌ترین اشکال دارویی عبارتند از:

◀ قرص (Tablet) – ساده‌ترین و پرمصرف‌ترین شکل دارویی است که به صورت جامد و در اندازه‌های مختلف تهیه می‌شود. انواع قرص‌ها عبارتند از:

- قرص عادی
- قرص روکش‌دار (Coated Tablet)
- قرص جوشان (Effervescent Tablet)
- قرص زیرزبانی (Sublingual Tablet)
- قرص مکیدنی (Lozenge Tablet)
- قرص جویدنی (Chewable Tablet)
- قرص خط‌دار (Scored Tablet)
- قرص آهسته‌رهش (Slow Release Tablet)
- قرص واژینال (Vaginal Tablet)

◀ کپسول (Capsul) – دارو به صورت پودر در داخل یک پوشش ژلاتینی استوانه‌ای شکل ریخته می‌شود. انواع کپسول‌ها عبارتند از:

- کپسول خوراکی
- کپسول تنفسی (Inhalation Capsule)

◀ کپسول نرم (Pearl) – شکل دارویی است که به صورت کپسول ژلاتینی نرم و به دو صورت زیرزبانی و خوراکی ساخته می‌شود.

◀ شربت (Syrup) – شکل دارویی است که از حل شدن ماده دارویی در شربت قند به دست می‌آید.

◀ الکزیر (Elixir) – شکل دارویی که از حل شدن ماده دارویی در الکل و شربت قند به دست می‌آید.

◀ سوسپانسیون (Suspension) – شکل دارویی که در آن ماده دارویی به همراه ماده دیگر به مدت کوتاهی معلق مانده و سپس ته‌نشین می‌شود و باید قبل از مصرف، خوب تکان داده شود.

◀ **پماد (Ointment)** - شکل دارویی که به صورت نیمه‌جامد و فاقد آب است و به طور موضعی استفاده می‌شود. انواع پمادها عبارتند از:

- پماد موضعی (Topical Ointment)

- پماد چشمی (Ophtalmic Ointment)

- پماد مقعدی (Rectal Ointment)

◀ **کرم (Cream)** - شکل دارویی که به صورت نیمه‌جامد بوده و در آن آب به کار رفته است، لذا به راحتی بر روی پوست پخش و جذب می‌شود.

◀ **شیاف (Suppository)** - یکی از اشکال دارویی است که معمولاً مخروطی شکل بوده و دارای انواع زیر است:

- شیاف مقعدی (Rectal Suppository)

- شیاف واژینال (Vaginal Suppository)

◀ **ژل (Gel)** - دارو به شکل ماده جامد ژلاتین‌مانند درمی‌آید که دارای مصارف مختلف زیر است:

- ژل موضعی (Topical Gel)

- ژل واژینال (Vaginal Gel)

- ژل چشمی (Ophtalmic Gel)

- ژل دهانی (Oral Gel)

◀ **آمپول (Ampoule)** - محلولی استریل و عاری از هر گونه آلودگی یا ذرات خارجی است و به روش‌های زیر تزریق می‌شود:

- عضلانی (IM)

- وریدی (IV)

- زیرجلدی (SC)

- داخل جلدی (ID)

- انفوزیون (INF)

◀ **ویال (Vial)** - شکلی از دارو که حاوی گرد استریل بوده و بعد از افزودن حلال برای تزریق به کار می‌رود.

◀ **لوسیون (Lotion)** - شکلی از دارو که غلظت آن از کرم کمتر و دارای ذرات جامد معلق چربی است و از طریق مالیده شدن بر روی پوست مصرف می‌شود.

◀ **قطره (Drop)** - شکلی از دارو است که به صورت مایع در حجم کم تولید می‌شود و دارای انواع زیر است:

- قطره چشمی (Eye Drop)

- قطره گوشه (Ear Drop)

- قطره بینی (Nasal Drop)

◀ **پودر یا ساشه (Sachet & Powder)** - پودرها یا گردها ذرات ریز یک ماده دارویی هستند که درون کیسه کوچک یک بار مصرفی به نام ساشه قرار می‌گیرند.

◀ **اسپری (Spray)** - دارو به صورت مایع تحت فشار در ظرف تولید شده و انواع مختلف آن عبارت است از:

- اسپری موضعی (Topical Spray)

- اسپری بینی (Nasal Spray)

- اسپری دهانی (Inhalation Spray)

◀ **محلول (Solution)** - شکلی از دارو که به صورت مایع یکنواخت ساخته می‌شود و برای مصارف موضعی یا خوراکی به کار می‌رود.

◀ **شامپو دارویی** - شامپوهایی هستند که برای مصارف درمانی به کار می‌روند.

◀ **سرم (Serum)** - شکلی از داروها که به صورت محلول تولید می‌شوند. سرم‌ها به دو صورت قابل تزریق و شستشو ساخته می‌شوند.

نام دارو:

داروها به سه صورت نامگذاری می‌شوند:

نام شیمیایی: نام شیمیایی با توجه به ساختار مولکولی و بر اساس قوانین و مقررات مربوط به نامگذاری شیمیایی، به دارو اختصاص داده می‌شود.

نام ژنریک (عمومی): با توجه به مشکلات کاربرد نام شیمیایی دارو، به هر داروی جدید، تحت مجموعه‌ای از قوانین بین‌المللی خاص، یک نام عمومی داده می‌شود که بسیار کوتاه‌تر است.

نام تجاری: بسیاری از کارخانه‌ها به منظور مشخص و متمایز ساختن ترکیب دارویی ساخت خود و نیز به منظور اهداف تجاری و اقتصادی، نام تملیکی خاصی را برای محصول خود

برمی‌گزینند و در تبلیغات دارویی حتی اگر هم به نام ژنریک یا دارو اشاره شده باشد، نام تجاری آن را با حروف بزرگ‌تر می‌نویسند.

راه‌های تجویز و مصرف داروها

دارو از راه‌های مختلف زیر تجویز می‌شود:

- خوراکی
- زیرزبانی
- رکتوم (مقعدی)
- واژن
- موضعی
- استنشاقی

دارو مراحل زیر را در بدن طی می‌کند:

- جذب
- پخش
- متابولیسم (سوخت و ساز)
- دفع (راه‌های دفع دارو بعد از تأثیرگذاری بر روی دستگاه‌های مختلف بدن مختلف بوده و می‌تواند از طریق ادرار، مدفوع و تعریق باشد).

تاریخ مصرف دارو:

تاریخ مصرف عبارت است از زمانی که دارو ساخته می‌شود تا زمانی که عمر دارو به پایان می‌رسد و با دو مقوله تاریخ ساخت (Mfg.Date) و تاریخ انقضا (Exp.Date) مشخص می‌شود. چنانچه تاریخ انقضای دارو به ماه درج شود، دارو تا پایان همان ماه قابل استفاده است.

زمان مصرف:

زمان مصرف دارو می‌تواند به صورت‌های زیر باشد:

- به صورت فواصل زمانی
- قبل، بعد و یا همراه غذا
- مواقع خاص مانند هنگام خواب، موقع درد و ...

تجویز و مصرف منطقی دارو:

از آن جایی که دارو یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین راه‌های درمان بیماری به شمار می‌رود، توجه به مصرف بجا، معقول و اصولی آن بسیار مهم است. بدیهی است که این امر زمانی میسر است که بیماران تمامی توصیه‌های مربوط به داروی مورد نیازشان را بدانند و به آن عمل کنند.

نگهداری دارو:

داروها باید در شرایطی که برای هر دارو تعیین و روی بسته‌بندی درج می‌شود، نگهداری شوند. عمده‌ترین این شرایط عبارتند از:

- کمتر از یک درجه خاص مانند کمتر از ۳۰ یا ۲۵ درجه سانتی‌گراد
- داروهای یخچالی: بین ۲ و ۸ درجه سانتی‌گراد (این داروها نباید یخ بزنند).
- بین ۸ و ۱۵ درجه سانتی‌گراد
- دور از نور
- دور از رطوبت
- دور از دسترس کودکان

چیدن دارو در قفسه:

داروها ممکن است به دو صورت در کنار هم چیده شوند:

- بر اساس شکل دارو مانند چیدن قرص‌ها کنار هم
- بر اساس گروه درمانی مانند چیدن آنتی‌بیوتیک‌ها کنار هم

در چیدن قفسه‌ها رعایت این نکته الزامی است که باید داروی با تاریخ انقضای طولانی‌تر پشت داروی با تاریخ انقضای کوتاه‌تر چیده شود. در تحویل دارو نیز باید داروی با تاریخ انقضای کوتاه‌تر قبل از داروی با تاریخ انقضای طولانی‌تر به بیمار تحویل شود.

نگهداری دارو در منزل: یکی از نکاتی که باید به جامعه آموزش داده شود این است که بیمار باید داروی تجویز شده را تا پایان دوره درمانی مصرف کند. بدین ترتیب داروی اضافی باقی نمی‌ماند تا در منزل نگهداری شود. داروهای بیمار در منزل نیز باید مطابق با اصول "نگهداری دارو" که در بندهای قبل اشاره شد، نگهداری شود.

نکات مهم در تجویز و مصرف دارو:

- ۱- دارو غذا نیست و باید بر مصرف متعارف و اصولی آن تأکید نمود. هر دارو دارای یک سری اثرات درمانی مشخص و تأیید شده می‌باشد که تنها در همان موارد باید مصرف شود.
- ۲- به بیماران توصیه کنید از مصرف دارو بیش از مقداری که شما تعیین می‌کنید، خودداری نمایند.
- ۳- داروها همواره باید از دسترس کودکان دور نگه داشته شوند. کودکان کنجکاو هستند و ممکن است به دور از چشم والدین، دارویی را بخورند و مسموم شوند. صدمه این بی‌احتیاطی جبران‌ناپذیر است و ممکن است موجب مرگ کودک گردد.

- ۴- اگر با تمام توجه و هشداری که به والدین داده‌اید، کودکی در اثر خوردن اتفاقی دارو دچار مسمومیت شد، او را سریعاً به نزدیک‌ترین مرکز بهداشتی درمانی اعزام کنید.
- ۵- داروهای موضعی استعمال خارجی دارند و هرگز نباید خورده شوند.
- ۶- بعضی از افراد نسبت به برخی از داروها حساس هستند. این حساسیت ممکن است به صورت کهیر، جوش، قرمزی، خارش، تنگی نفس و ... بروز کند. در این موارد دارو را قطع کنید و بیمار را به پزشک ارجاع دهید.
- ۷- همیشه از خانم متاهلی که به شما مراجعه می‌کند و از حاملگی او اطلاع ندارید، سوال کنید که حامله است یا خیر. دادن اغلب داروها در سه ماه اول حاملگی باید با تجویز پزشک صورت گیرد. در زمان شیردهی نیز بسیاری از داروها که توسط مادر مصرف می‌شود، برای شیرخوار ضرر دارد.
- ۸- به ستون "به چه کسانی نباید از این دارو بدهید" توجه بیشتری نمایید.
- ۹- اگر دارویی تغییر رنگ داد و یا در شکل و مزه آن تغییر ایجاد شد، نباید آن را مصرف نمود. در این گونه موارد دارو را به مرکز بهداشتی درمانی بازگردانید.
- ۱۰- روی برچسب اغلب داروها تاریخ مصرف دارو نوشته شده است. بنابراین شما باید در مدت معینی از آن دارو استفاده کنید. اگر دارویی به مدت زیادی در خانه بهداشت بماند، ممکن است تاریخ مصرف آن گذشته و غیر قابل مصرف شود. برای جلوگیری از این موارد، شما باید با توجه به تعداد مراجعین، دارو را تحویل بگیرید و اگر متوجه شدید دارویی مصرف نمی‌شود، حداقل ۶ ماه قبل از آن که تاریخ مصرف آن بگذرد آن را به مرکز بهداشتی درمانی که از آن دارو تحویل می‌گیرید برگردانید. ممکن است سایر خانه‌های بهداشت به آن دارو نیاز داشته باشند.
- ۱۱- همواره در تجویز و مصرف دارو باید طبق آخرین دستورعمل‌های ارسالی از سوی وزارت متبوع عمل شود.
- ۱۲- بهتر است مقدار داروی تجویز شده در هر نوبت با سرنگ تعیین گردد.
- ۱۳- در صورت نبود پیمانه یا سرنگ، می‌توان با توجه به حجم‌های تعیین شده زیر از قاشق استفاده کرد.

حجم (میلی لیتر)	قاشق
۱/۲۵	چای خوری
۲/۵	مرباخوری
۵	غذاخوری سرخالی

داروهای مسکن و تب‌بر

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی و وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه‌کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
استامینوفن	قطره	۲ ماه تا ۶ ماه (۴ تا ۶ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۲ قطره به ازای هر کیلوگرم وزن بدن (۸-۱۲ قطره)	یک شیشه	
		۶ ماه تا ۱۲ ماه (۶ تا ۹ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۲ قطره به ازای هر کیلوگرم وزن بدن (۱۲-۱۸ قطره)		
		۱۲ ماه تا ۳ سال (۱۰ تا ۱۴ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۲ قطره به ازای هر کیلوگرم وزن بدن (۲۰-۲۸ قطره)		
	الکزیر (۱۲۰ میلی‌گرم در ۵ سی‌سی)	۲ ماه تا ۶ ماه (۴ تا ۶ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۱/۵ سی‌سی (نصف قاشق مرباخوری)	یک شیشه	
		۶ ماه تا ۱۲ ماه (۶ تا ۹ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۲/۵ سی‌سی (نصف قاشق غذاخوری)		
		۱۲ ماه تا ۳ سال (۱۰ تا ۱۴ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۵ سی‌سی (یک قاشق غذاخوری)		
	قرص (۳۲۵ میلی‌گرمی)	۳ سال تا ۵ سال (۱۵ تا ۱۹ کیلوگرم)	۶-۴ بار در روز هر بار ۷/۵ سی‌سی (یک و نیم قاشق غذاخوری) یا نصف قرص	مقدار قرص با توجه به ۳ روز درمان محاسبه شود.	
		۵ تا ۱۴ سال	۴ بار در روز، هر بار یک قرص		
		۱۴ سال به بالا	۶-۴ بار در روز، هر بار یک قرص		
	شیاف کودکان*	۶ ماه تا ۶ سال	در مواردی که کودک تب بالاتر از ۳۸/۵ درجه (زیر بغل) دارد و به دلایل مختلف (مانند استفراغ و ...) قادر به مصرف خوراکی دارو نیست، یک شیاف گذاشته و او را ارجاع فوری دهید.	یک شیاف	

<ul style="list-style-type: none"> - کسانی که سابقه ورم معده، زخم معده یا خونریزی از معده دارند. - زنان باردار و شیرده - بیماران کبدی و کلیوی - آسم و سابقه هرگونه حساسیت - افراد مبتلا به آبله مرغان 	۱۰ قرص	۴ بار در روز، هر بار یک قرص	۱۶ سال به بالا	قرص (۳۲۵ میلی گرمی)	آ.اس.آ بزرگسال
<p>کسانی که به این دارو حساسیت دارند. علائم حساسیت: ضایعات و جوش‌های پوستی، کهیر، تنگی نفس، خس خس سینه، سرفه، تورم صورت و لب‌ها، زبان یا گلو</p>	۱۰ قرص	۴-۶ بار در روز، هر بار یک کپسول	زنان در سنین باروری	کپسول (۲۵۰ میلی گرمی)	مفنامیک اسید**

* با توجه به این که مورد مصرف این دارو برای جلوگیری از تب بالا در کودکان ۶ ماهه تا ۶ ساله (پیشگیری از تشنج) می‌باشد، لذا توصیه می‌شود فقط در تب‌های بالا، در مواردی که عدم تحمل شکل خوراکی این دارو وجود دارد و نیز در کودکانی که دچار مشکل قلبی یا تنگی نفس یا سابقه تشنج تب هستند، از شیاف استامینوفن استفاده شود.

** برای کاهش دردهای پس از زایمان، در صورت در دسترس نبودن استامینوفن می‌توان از مفنامیک اسید استفاده کرد.

توجه کنید:

- ۱- بر اساس برنامه مانا، تجویز استامینوفن برای کودکان در موارد تب $38/5$ درجه و بالاتر و یا درد گوش می‌باشد.
- ۲- دادن استامینوفن هر ۶-۸ ساعت یک بار تکرار شود تا تب و یا درد گوش از بین برود.
- ۳- اگر پس از ۳ روز درمان، درد کاهش نیافت و یا تب پایین نیامد، با توجه به دستورعمل‌های مربوطه پیگیری کرده و بیمار را به پزشک ارجاع دهید.
- ۴- قرص آ.اس.آ بزرگسال بعد از غذا و با یک لیوان آب خورده شود.
- ۵- اگر کسی که قرص آ.اس.آ می‌خورد، مدفوع سیاه قیری، استفراغ خونی، تنگی نفس، درد شدید معده، بثورات جلدی یا خارش پیدا کرد، او را به پزشک ارجاع فوری دهید.
- ۶- بهتر است کپسول مغنامیک اسید همراه با غذا یا شیر مصرف شود تا تحریک گوارشی کاهش یابد.
- ۷- به مادر آموزش دهید در صورتی که درد پس از زایمان با مغنامیک اسید کاهش نیافت، مجدداً مراجعه کند.

داروهای درمان ترشی معده

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
آلومینیوم ام جی	قرص جویدنی	۱۴ سال به بالا	۴ بار در روز هر بار یک تا دو قرص بعد از غذا	برای مدت ۵ روز درمان، دارو محاسبه شود.	- بیماران کلیوی
آلومینیوم ام جی اس*					- بیماران کلیوی - زنان باردار

* آلومینیوم ام جی اس علاوه بر اثرات خنثی کننده اسید معده، دارای خاصیت ضد نفخ نیز می‌باشد.

توجه کنید:

۱- به بیمار یادآوری کنید که قرص‌ها را خوب بجود و سپس ببلعد.

۲- قرص آلومینیوم ام جی باید یک ساعت بعد از غذا و هر شب یک ساعت قبل از خواب خورده شود.

۳- این داروها ممکن است مدفوع بیمار را سفیدرنگ کنند.

۴- زیاد خوردن این داروها ممکن است باعث اسهال شود.

۵- قرص آلومینیوم ام جی برای زنان باردار منع مصرف ندارد.

داروهای درمان کم‌آبی ناشی از اسهال

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه‌کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟*	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
او.آ.راس (الکترولیت خوراکی)	پودر ۲۷/۹ گرمی	همه سنین	بسته ۲۷/۹ گرمی را در یک لیتر آب جوشیده سرد شده یا آب آشامیدنی سالم حل کنید و طبق برنامه درمان اسهال مصرف نمایید.	یک بسته **	برای کودکان زیر ۵ سال، او.آ.راس هیپواسمولار (الکترولیت خوراکی) ارجح است.
او.آ.راس هیپواسمولار (الکترولیت خوراکی)	پودر ۲۰/۶۵ گرمی	زیر ۵ سال	بسته ۲۰/۶۵ گرمی را در یک لیتر آب جوشیده سرد شده یا آب آشامیدنی سالم حل کنید و طبق برنامه درمان اسهال مصرف نمایید.	یک بسته **	
سولفات روی ***	شربت (۵ میلی‌گرم در ۵ سی‌سی / ۲۰ میلی‌گرم در ۵ سی‌سی)	زیر ۵ سال	شربت ۵ میلی‌گرم در ۵ سی‌سی:	دو شیشه	
			<p>- ۲ تا ۶ ماه : ۵ سی‌سی، یک بار در روز</p> <p>- بالای ۶ ماه : ۱۰ سی‌سی، یک بار در روز</p>		
			شربت ۲۰ میلی‌گرم در ۵ سی‌سی:	یک شیشه	
			<p>- ۲ تا ۶ ماه : ۲/۵ سی‌سی</p> <p>- بالای ۶ ماه : ۵ سی‌سی</p>		

* درمان بیماران مبتلا به اسهال باید بر اساس برنامه درمانی موجود در بوکلت مانا صورت گیرد، ولی چنانچه کودک تمایل داشت، محدودیتی برای مصرف او.آ.راس وجود ندارد.

** هر بسته پودر باید در یک لیتر آب (۴ لیوان معمولی) حل شود.

*** تجویز روی به منظور جبران نقص ایمنی و عوارض ناشی از اسهال حاد است و بدیهی است که تأثیری بر درمان کم‌آبی نخواهد داشت.

توجه کنید:

- ۱- مطمئن شوید مادر تمام محتوی یک بسته او.آر.اس را در یک لیتر آب حل می کند و به میزان نیاز از محلول ساخته شده به کودک می دهد.
- ۲- اگر کودک انحصاراً با شیر مادر تغذیه می شود، نباید غذاهای آبکی به او داده شود و باید بیشتر به او شیر داده شود. اگر از شیر خشک یا شیرهای دیگر استفاده می کند، باید علاوه بر شیر همیشگی اش، او .آر.اس و آب جوشیده خنک شده هم به او بدهند.
- ۳- به کودک نوشیدنی یا مایعات متداول در محل مانند سوپ یا چای کم رنگ کم شیرینی و سایر مایعات خانگی بدهند.
- ۴- اگر کودک هنگام خوردن او.آر.اس استفراغ کند، ده دقیقه بعد دوباره به او محلول او.آر.اس بدهند. دادن محلول خنک او.آر.اس با حجم کم و به دفعات مکرر، در کنترل استفراغ موثر است.
- ۵- محلول تهیه شده بیش از ۲۴ ساعت نگهداری نشده و باقیمانده آن دور ریخته شود.
- ۶- دفعات و مقدار تغذیه کودک مبتلا به اسهال باید بیش از کودکان سالم باشد.
- ۷- در صورت تغییر رنگ پودر او.آر.اس، از مصرف آن خودداری شود.
- ۸- روی در اسهال کودکان باید به میزان ذکر شده در دستورعمل تجویز شود.
- ۹- اگر از شربت روی ۵ میلی گرم در ۵ سی سی استفاده شود، در صورت عدم تحمل کودک به دلیل حجم زیاد دارو و احتمال ایجاد مشکلات گوارشی، می توان آن را در دو یا سه نوبت به او داد.
- ۱۰- در تعیین مقدار شربت روی که در درمان اسهال های حاد تجویز می شود، بسیار مهم است که دوز دارو دقیقاً محاسبه شده و مقدار دارو کمتر از حد تعیین شده نباشد.

داروهای فاصله‌گذاری بارداری

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر متقاضی واجد شرایط چقدر می‌توانید از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟*
ال‌دی و تری‌فازیک	قرص	زنان ۱۰-۴۹ ساله همسر دار	مصرف این قرص‌ها در یکی از ۵ روز اول قاعدگی (روز اول تا پنجم) و ترجیحاً روز اول قاعدگی شروع شود. پس از تمام شدن بسته، به مدت ۷ روز خوردن قرص قطع گردد و از روز هشتم، خوردن قرص از بسته جدید شروع شود و به همین ترتیب ادامه یابد. **	یک بسته برای یک دوره ۲۱ روزه	<ul style="list-style-type: none"> - حاملگی یا موارد مشکوک به آن - شک به وجود سرطان پستان، ابتلا به سرطان پستان و یا سابقه آن - کارسینوم آندومتر - بدخیمی‌های وابسته به استروژن - خونریزی‌های رحمی بدون علت مشخص - خانم‌های سیکاری ۳۵ ساله و بالاتر - ابتلا به بیماری‌های فعال یا مزمن کبدی - ابتلا به بیماری‌های قلبی، فشارخون بالا (مساوی یا بیشتر از ۱۶۰ روی ۱۰۰)، افزایش چربی خون - شرایط نیازمند به بی‌حرکتی کامل *** - در فاصله زمانی کمتر از سه هفته پس از زایمان در زنان غیر شیرده - دیابت همراه با بیماری‌های عروقی - سابقه سکته قلبی یا مغزی، لخته خون در پاها یا ریه - و موارد دیگر ممنوعیت مصرف

* موارد منع مصرف هر یک از روش‌های فاصله‌گذاری طبق آخرین دستورعمل می‌باشد.

** قرص باید در ساعت معین از شبانه‌روز خورده شود.

*** مصرف قرص باید از ۲۸ روز قبل از عمل جراحی تا پایان دوره بی‌حرکتی پس از عمل قطع شود. دادن هشدار قبل و بعد از عمل جراحی بزرگ ضرورت دارد.

داروهای فاصله‌گذاری بارداری

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر متقاضی واجد شرایط چقدر می‌توانید از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
لاینسترنول (مجاز در دوران شیردهی)	قرص	زنان ۱۰-۴۹ ساله همسر دار	در صورت قاعده نشدن مادر شیرده و تغذیه انحصاری شیرخوار با شیر مادر، مصرف قرص ۶ هفته پس از زایمان آغاز شود. در صورت بازگشت قاعدگی و تغذیه انحصاری با شیر مادر، مصرف قرص باید در ۵ روز اول قاعدگی و ترجیحاً روز اول قاعدگی شروع شود. هر شب یک عدد قرص در ساعت معین و ثابت تا ۶ ماه اول تغذیه انحصاری با شیر مادر استفاده شود. قرص باید به طور مداوم مصرف شده و نباید بین بسته‌های آن فاصله بیفتد.	یک بسته برای یک دوره ۲۸ روزه	<ul style="list-style-type: none"> - ابتلا به سرطان پستان و یا سابقه آن - ابتلا به بیماری‌های حاد یا مزمن کبدی - خونریزی‌های غیرطبیعی رحمی - ابتلای فعلی به مشکل لخته شدن خون در وریدهای عمقی و آمبولی - موارد دیگر ممنوعیت مصرف
دپومدروکسی پروژسترون استات (DMPA)	آمپول (۱۵۰mg)	ساله همسر دار	اولین تزریق باید در یکی از ۵ روز اول خونریزی قاعدگی، در عضله سرین یا دلتوئید به طور عمیق (با استفاده از سرسوزن بلند) انجام شود و تزریق‌های بعدی هر سه ماه یک بار (90 ± 14 روز) انجام گردد. قبل از تزریق، آمپول باید به شدت تکان داده شود. محل تزریق نباید ماساژ داده شود.	یک آمپول	<ul style="list-style-type: none"> - حاملگی - ابتلا به سرطان پستان - خونریزی‌های رحمی بدون علت مشخص - اختلالات شدید انعقادی خون (دیر لخته شدن، خونریزی به دنبال ضربه خفیف یا بدون علت) - افراد دارای سابقه ابتلا به توده خوش‌خیم کبدی ناشی از مصرف هورمون‌های استروئید جنسی - افراد دارای سابقه سکنه مغزی - ابتلا به فشارخون کنترل نشده - ترومبوآمبولی فعلی - موارد دیگر ممنوعیت مصرف

داروهای فاصله‌گذاری بارداری - ادامه

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر متقاضی واجد شرایط چقدر می‌توانید از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
سیکلوپم	آمپول (۵/۰ میلی‌لیتری)	زنان ۱۰-۴۹ ساله همسر دار	اولین تزریق در یکی از ۵ روز اول خونریزی قاعدگی در عضله سرین (قسمت فوقانی خارجی) و یا عضله دلتوئید به طور عمیق (با استفاده از سرسوزن بلند) انجام شود. تزریق‌های بعدی هر ماه یک بار (۳ ± ۳۰ روز) انجام شود. پیش از کشیدن آمپول به داخل سرنگ، باید آمپول یا ویال را به آرامی تکان داد. محل تزریق نباید ماساژ داده شود.	یک آمپول	<ul style="list-style-type: none"> - حاملگی و موارد مشکوک به آن - شک به وجود سرطان پستان، ابتلا و سابقه آن - خونریزی‌های رحمی بدون علت مشخص - برخی از سرطان‌های دستگاه تناسلی - بیماری‌های فعال یا مزمن کبدی - دیابت همراه با بیماری‌های عروقی - برخی از بیماری‌های قلبی - فشارخون بالا (مساوی یا بیشتر از ۱۶۰ روی ۱۰۰) - سکته مغزی، بیماری‌های عروقی مغزی - شرایط نیازمند به بی‌حرکتی کامل* - زنان سیگاری ۳۵ ساله و بالاتر - سابقه سکته قلبی یا مغزی، لخته خون در پاها یا ریه - و موارد دیگر ممنوعیت مصرف

* استفاده از سیکلوپم باید یک ماه قبل از عمل جراحی تا پایان دوره بی‌حرکتی پس از عمل قطع شود. دادن هشدار قبل و بعد از عمل جراحی بزرگ ضرورت دارد.

توجه کنید:

۱- هنگام دادن قرص‌های فاصله‌گذاری بارداری به آخرین دستورعمل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با دقت توجه کنید.

۲- زنان شیرده در صورت تمایل به مصرف قرص، از قرص‌های مجاز در دوران شیردهی (لاینسترنول) استفاده کنند.

۳- کسانی را که به طور مرتب از روش‌های هورمونی فاصله‌گذاری بارداری استفاده می‌کنند، ابتدا ۳ ماه بعد، سپس هر ۶ ماه یک بار تا ۲ سال و پس از آن در صورت نبودن هر گونه مشکل، سالانه برای معاینه به سطح بالاتر ارجاع دهید.

۴- کسانی را که تحت پوشش یکی از روش‌های فاصله‌گذاری بارداری هستند، مطابق دستورعمل کشوری برای انجام نمونه‌برداری از دهانه رحم (پاپ اسمیر) ارجاع دهید.

۵- اگر مادر پس از زایمان به فرزند خود شیر ندهد، می‌تواند مصرف قرص‌های ترکیبی را ۳ هفته پس از زایمان آغاز نماید.

۶- مصرف قرص‌های ال‌دی و تری‌فازیک را می‌توان در ۵ روز اول بلافاصله پس از سقط شروع کرد.

۷- به مادران شیرده توصیه شود که ترجیحاً از قرص‌های ال‌دی و تری‌فازیک استفاده نکنند.

۸- مصرف قرص دوران شیردهی حداکثر تا پایان ۶ ماهگی کودک در صورت تغذیه انحصاری با شیر مادر و شیردهی مکرر در شبانه‌روز (که خود یک روش خوب کمکی برای فاصله‌گذاری بارداری است)، مناسب بوده و پس از آن به علت افزایش احتمال حاملگی توصیه می‌شود از روش‌های مطمئن دیگر استفاده شود.

۹- در صورت قاعده نشدن مادر شیرده و تغذیه انحصاری شیرخوار با شیر مادر و درخواست مادر برای مصرف قرص‌های دوران شیردهی، لاینسترنول ۶ هفته پس از زایمان شروع خواهد شد. در صورتی که قبل از هفته ششم پس از زایمان خونریزی قاعدگی آغاز گردد، این قرص در ۵ روز اول قاعدگی ترجیحاً از روز اول عادت ماهانه مصرف شود.

۱۰- طی هفته اول شروع تزریق آمپول دیومدروکسی پروژسترون استات از کاندوم نیز استفاده شود.

۱۱- در صورت بروز درد شدید در قسمت بالای شکم، درد قفسه سینه یا تنگی نفس یا سرفه با خلط خونی، تورم یا درد شدید در یک پا، مشکلات چشمی (تاری دید، دوبینی، کوری)، سردرد غیرمعمول (سردرد شدید و یا ضربانی و یا سردرد در یک طرف سر) در استفاده کنندگان از قرص‌های ترکیبی، فوراً گیرنده خدمت را به سطح بالاتر ارجاع دهید.

۱۲- در صورتی که متقاضی واجد شرایط دریافت خدمت هر یک از موارد منع مصرف مطلق را داشته باشد، به‌ورز حق ارائه این خدمت را به مراجعه‌کننده نداشته و در صورت اصرار مراجعه‌کننده به دریافت خدمت، باید ارجاع به سطح بعدی انجام شود.

۱۳- در صورتی که متقاضی واجد شرایط دریافت خدمت هر کدام از موارد منع مصرف نسبی را داشته باشد، بهتر است که روش مورد نظر برای وی شروع نشود و با مشاوره روش دیگری را انتخاب نماید.

۱۴- تزریق آمپول DMPA و سیکلوفم باید به صورت عضلانی (عضله دلتوئید یا باسن) و عمیق (با استفاده از سرسوزن بلند) انجام شود و محل تزریق نباید ماساژ داده شود.

۱۵- مصرف DMPA در افراد زیر ۱۶ سال با توجه به احتمال اثر منفی بر رشد استخوانی توصیه نمی‌شود.

داروهای پیشگیری اورژانس از بارداری

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر متقاضی واجد شرایط می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
لوونورجسترویل	قرص	زنان ۱۰-۴۹ ساله	بلافاصله پس از نزدیکی مشکوک و حداکثر تا ۱۲۰ ساعت، دو عدد قرص (۰/۷۵ میلی‌گرم) یا یک قرص (۱/۵ میلی‌گرم) یک‌جا در اولین فرصت	یک بسته قرص دو عددی یا یک بسته قرص یک عددی	<ul style="list-style-type: none"> - بارداری (به دلیل بی‌اثر بودن و نه خطر برای جنین) - بیماری فعال و شدید کبد در حال حاضر - خونریزی‌های غیرطبیعی و تشخیص داده نشده رحمی - پورفیری حاد فعال (اختلال نادر ارثی تولید و دفع بیش از حد پورفیرین؛ در موارد حاد این بیماری اختلالاتی چون ضعف عضلانی پیشرفته، اختلالات حسی و حرکتی، آریتمی قلبی، اضطراب، بی‌خوابی، توهم، اختلال کار کلیه و ... دیده می‌شود).
ال‌دی	همسردار		بلافاصله پس از نزدیکی مشکوک و حداکثر تا ۱۲۰ ساعت پس از آن ۴ قرص و سپس ۱۲ ساعت بعد، ۴ قرص دیگر مصرف شود.	هشت عدد قرص ال‌دی	<ul style="list-style-type: none"> - بارداری (به دلیل بی‌اثر بودن و نه خطر برای جنین) - موارد منع مصرف استروژن، میگرن کلاسیک، ترومبوز وریدهای عمقی (DVT)
تری‌فازیک			بلافاصله پس از نزدیکی مشکوک و حداکثر تا ۱۲۰ ساعت پس از آن ۴ قرص سفید و سپس ۱۲ ساعت بعد، ۴ قرص سفید دیگر مصرف شود.	۸ عدد قرص سفید از بسته تری‌فازیک	

توجه کنید:

۱- هر چه فاصله زمانی بیشتری از نزدیکی مشکوک سپری شده باشد، درصد موفقیت روش کاهش یافته و در هر حال به هیچ عنوان، روش‌های یاد شده نباید پس از گذشت ۱۲۰ ساعت به کار برده شوند.

۲- این روش منحصر به موارد اورژانس (نظیر پاره شدن کاندوم، خارج شدن آن، استفاده نادرست از روش طبیعی و ...) بوده و نباید به عنوان یک روش دائمی مورد استفاده قرار گیرد.

۳- بهتر است قرص(ها) با شکم خالی خورده نشود و در صورت استفراغ تا دو ساعت پس از استفاده از روش، خوردن مجدد قرص‌ها ضروری است.

۴- حداکثر دفعات مجاز استفاده از این روش در هر سیکل قاعدگی یک بار است و باید تأکید شود که این روش باید در حداقل دفعات ممکن در طول دوران باروری استفاده گردد. مجاز بودن مصرف یک بار از این روش در هر دوره قاعدگی دلیلی بر تأیید مصرف آن به عنوان روش فاصله‌گذاری نیست.

۵- در موارد سوءاستفاده جنسی، روش پیشگیری اورژانس به فرد ارائه شده و سپس جهت بررسی از نظر بیماری‌های مقاربتی و سایر مسایل، ارجاع به مراکز تخصصی انجام شود.

داروهای درمان کرم اسکاریس و کرمک

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی- وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟					
میندازول	قرص جویدنی	کودکان بزرگتر از ۲ سال و بزرگسالان	کرمک:	۲ قرص برای هر یک از افراد خانواده	زنان باردار ناراحتی‌های کبدی					
			آسکاریس:	۶ قرص	کودکان مبتلا به سوء تغذیه و کم خونی					
پی‌پرازین	شربت	کمتر از ۷ کیلوگرم	کرمک:	متناسب با وزن و میزان داروی مورد نیاز	زنان باردار ناراحتی‌های کبدی و کلیوی بیماران مبتلا به صرع (غش) کودکان مبتلا به سوء تغذیه شدید و کم‌خونی حساسیت به دارو					
						۷ تا ۱۴ کیلوگرم				
		۱۵ تا ۳۰ کیلوگرم								
		بالاتر از ۳۰ کیلوگرم و بزرگسالان								
		آسکاریس:	کمتر از ۱۴ کیلوگرم							
			۱۴ تا ۲۲ کیلوگرم							
			۲۳ تا ۴۵ کیلوگرم							
			بالاتر از ۴۵ کیلوگرم و بزرگسالان							
یک قاشق مرباخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	یک قرص را خوب جویده و با کمی آب میل نماید، بار دیگر یک هفته بعد تکرار نماید.	به مدت ۳ روز، یک قرص صبح و یک قرص شب را خوب جویده و با کمی آب میل نماید.	یک قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	یک قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	۲ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	۴ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۷ روز متوالی	۲ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۲ روز متوالی	۴ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۲ روز متوالی	۶ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۲ روز متوالی	۷ قاشق غذاخوری، یک بار در روز، ۲ روز متوالی

توجه کنید:

- ۱- آموزش‌هایی را که باید درباره شستن دست‌ها، کوتاه کردن ناخن‌ها، تعویض و جوشاندن لباس‌های زیر و ملحفه رختخواب به بیمار بدهید، فراموش نکنید.
- ۲- داروی ضد کرمک را باید به همه افراد خانواده بدهید.
- ۳- یک هفته بعد از درمان آسکاریس، اگر بیمار ناراحتی‌هایی داشت که نشان می‌داد هنوز هم آسکاریس دارد، می‌توانید یک بار دیگر مطابق جدول به او دارو بدهید.
- ۴- توصیه کنید برای جلوگیری از آلودگی مجدد، بیمار بهداشت را رعایت نموده و قبل از خوردن غذا و بعد از رفتن توالت، دست‌ها و زیر ناخن‌ها را با آب و صابون بشوید، ضمناً سبزی‌ها و میوه‌ها را قبل از مصرف بر اساس دستورعمل مربوطه انگل‌زدایی و ضدعفونی نموده و خوب بشوید.
- ۵- بهتر است قرص مبندازول همراه با غذا به خصوص غذاهای چرب مصرف شود.
- ۶- توصیه می‌شود حتی‌المقدور از شربت پی‌پرازین در کودکان زیر ۲ سال استفاده شود.

داروهای درمان حساسیت (آنتی‌هیستامین)

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
دیفن‌هیدرامین	شربت ۱۲/۵ میلی گرم	۲ تا ۶ سال	۳ بار در روز (صبح، ظهر و شب) هر بار ۲/۵ میلی لیتر (یک قاشق مرباخوری)	یک شیشه	- زنان باردار - مادران شیرده - کودکان زیر ۲ سال - مبتلایان به آسم
	در ۵ میلی لیتر	۷ تا ۱۲ سال	۴ بار در روز (صبح، ظهر، عصر و شب) هر بار ۲/۵ میلی لیتر (یک قاشق مرباخوری)		
کلرفنیرامین	قرص ۲ میلی گرمی	بزرگسالان	۱-۲ قرص در روز	۱۰ عدد	
سالبوتامول	اسپری	۲ ماه تا ۵ سال	۲ پاف در صورت وجود علائم آسم (سرفه، خس خس، تنگی نفس)	یک اسپری	- کودکان زیر ۲ ماه

توجه کنید:

- ۱- آنتی‌هیستامین‌ها ممکن است ایجاد خواب‌آلودگی کنند، از این رو توصیه کنید هنگام مصرف دارو از رانندگی و کار با ابزاری که نیاز به هوشیاری دارند، خودداری شود.
- ۲- دارو دور از نور نگهداری شود.
- ۳- برای جلوگیری از عوارض گوارشی، دارو همراه با آب یا شیر مصرف شود.
- ۴- مصرف دیفن‌هیدرامین به عنوان ضد سرفه در کودکان توصیه نمی‌شود.
- ۵- مصرف اسپری سالبوتامول باید طبق بوکلت مانا باشد.

داروهای جلدی (قسمت اول)

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
متیل سالیسیلات	پماد جلدی	بالاتر از ۴ سال	روی قسمتی از بدن که درد دارد بمالند و ماساژ دهند.	یک لوله	<ul style="list-style-type: none"> - کودکان زیر ۴ سال - زنان باردار
تتراسیکلین ۳٪	پماد جلدی	همه سنین	۲ تا ۳ بار در روز، هر بار کمی از این پماد را در محل بمالند.	یک لوله	
کالاندولا	پماد جلدی	همه سنین	۲ تا ۳ بار در روز	یک لوله	
کالامین دی	محلول جلدی / کرم	یک سال و بالاتر	در محل گزیدگی حشرات یا خارش، ۳ تا ۴ بار در روز به آرامی استفاده شود (مالش ندهند).	یک شیشه / یک لوله	<ul style="list-style-type: none"> - افراد مبتلا به التهاب و ترشح پوست - افراد دچار حساسیت به این دارو

توجه کنید :

- ۱- پماد تتراسیکلین در موارد عفونت خفیف پوستی برای شیرخواران زیر ۲ ماه نیز توصیه می‌شود.
- ۲- از پماد تتراسیکلین برای درمان عفونت‌های جلدی مانند زردزخم استفاده می‌شود.
- ۳- از پماد کالاندولا در التهابات پوستی، خارش خفیف، حساسیت به پودر لباسشویی و گزیدگی حشرات استفاده می‌شود.
- ۴- پماد مانتول و متیل سالیسیلات باید دور از نور، در جای خنک و دور از دسترس کودکان نگهداری شود.
  - قبل از استفاده از این پماد بهتر است اول کمی از آن را روی قسمت کوچکی از پوست بمانند و اگر پس از ۱۰ دقیقه جای آن قرمز نشد و خارش پیدا نکرد، آن‌گاه استفاده کنند.
  - مراقب باشید که این پماد هیچگاه نباید به صورت مالیده شود.
  - بعد از مصرف این پماد، دست‌ها را با آب و صابون بشویند.
  - فقط بر روی پوست سالم مالیده شود.
- ۵- از تماس محلول یا کرم کالامین‌دی با چشم، سطوح مخاطی و نیز ناحیه تناسلی خودداری شود.
- ۶- از محلول کالامین‌دی برای مناطق پرمو و از کرم این دارو برای سایر نقاط بدن استفاده شود.

داروهای جلدی (قسمت دوم) درمان شپش و گال

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
گامابنزن (لیندان)	شامپو (درمان شپش)	۵ سال به بالا	موی سر* را به مقدار کافی از شامپو کاملا آغشته کرده و به دقت ماساژ داده شود، پس از انجام ماساژ به مدت ۸ دقیقه شامپو را بر روی مو ثابت گذاشته و سپس به طور کامل با آب شستشو داده و آن را خشک نماید. یک هفته بعد درمان به روش فوق تکرار شود.	یک قوطی برای دو بار مصرف	<ul style="list-style-type: none"> - نوزادان نارس - کودکان زیر ۵ سال و زنان باردار (با تجویز پزشک مصرف شود). - افراد دارای سابقه تشنج یا غش
	لوسیون (درمان گال)	۵ سال به بالا	بعد از استحمام با آب ولرم و خشک کردن بدن، لوسیون از چانه تا نوک انگشتان پا مالیده شود. باید دقت کرد که پوست بدن از جمله وسط انگشتان دست و پا، مچ‌ها و زیر بغل کاملا به کرم آغشته شود و پس از ۱۲-۸ ساعت، بدن از سر به پایین‌تنه با شامپو و صابون شسته شود و ملحفه‌ها و لباس‌ها تعویض شوند. یک هفته بعد درمان به روش فوق تکرار شود.	دو شیشه برای دو بار مصرف	<ul style="list-style-type: none"> (لازم به ذکر است که تجویز لیندان در افراد عادی هم باید با نظر پزشک متخصص باشد).

- حساسیت به دارو	۲ لوله برای دو بار مصرف	بعد از استحمام با آب ولرم و خشک کردن بدن، کرم پرمترین از چانه تا نوک انگشتان پا مالیده شود. باید دقت کرد که پوست بدن از جمله وسط انگشتان دست و پا، مچ‌ها و زیر بغل کاملاً به کرم آغشته شود و پس از ۸-۱۲ ساعت بدن از سر به پایین تنه با شامپو و صابون شسته شود و ملحفه‌ها و لباس‌ها تعویض شوند. یک هفته بعد درمان به روش فوق تکرار گردد.	همه گروه‌های سنی	کرم (درمان گال و شپش تن)	پرمترین ۵٪
	مقدار مورد نیاز برای یک بار مصرف و تکرار ۱۰ روز بعد	جهت شستشوی سر * مقدار لازم از شامپو ** را بر پوست سر و ساقه موها مالیده و پس از ۱۰ دقیقه شستشو داده شود.	۲ سال به بالا	شامپو (درمان شپش)	پرمترین ۱٪
- حساسیت به دارو	۲ عدد	ابتدا لوسیون دایمتیکون ۴٪ از ریشه تا نوک موهای خشک مالیده شود (موها نباید خیس یا مرطوب باشند). باید دقت نمود که تمامی پوست سر کاملاً توسط لوسیون پوشانده شود. پس از ۸ ساعت باید موها را با شامپو شستشو داد و با شانه دندانه‌ریز موجود در قوطی، شپش‌های مرده و تخم شپش‌ها را از موها جدا نمود. برای اطمینان از درمان، یک هفته بعد به همان روش قبلی درمان تکرار گردد. ضمناً در صورتی که فرد دیگری در خانواده آلوده شده باشد، به همین روش درمان شود.	همه گروه‌های سنی	لوسیون (درمان شپش سر)	دایمتیکون

* ابتدا باید موی سر با شامپوی معمولی شستشو داده شود و پس از گرفتن آب آن به طوری که موها کمی رطوبت داشته و خیس نباشند، شامپوی ضد شپش استفاده شود.

** در حدی که ساقه مو و کف سر کاملاً به شامپو آغشته شود.

توجه کنید:

- ۱- از محلول لیندان برای گال و از شامپو برای شپش استفاده شود. ترجیحاً لیندان در مکان‌های پرخطر مانند کمپ معتادان و زندان‌ها استفاده شود.
- ۲- این داروها بر روی صورت مالیده نشوند. دقت شود داخل چشم یا دهان نرود و در صورت تماس با چشم فوراً چشم را با آب تمیز بشویند.
- ۳- از مصرف این داروها بر روی زخم‌ها، خراشیدگی‌ها و بریدگی‌ها خودداری شود.
- ۴- شامپو و محلول گامابنزن و شامپو پرمترین را قبل از مصرف تکان دهید.
- ۵- قبل از استفاده از شامپو، موی سر با شامپوی معمولی شسته شده و آب موها گرفته شود. سپس شامپوی ضد شپش به میزان لازم بر روی موهای مرطوب استفاده شود.

برای درمان آلودگی با جرب، نکات زیر رعایت شود:

- ۱- اگر بیمار قبل از مصرف دارو حمام کرده باشد، باید پوست را کاملاً خشک و خنک کند و سپس مقدار کافی از دارو را به خوبی به تمام پوست بدن از گردن به پایین بمالد و بین انگشتان پا، زیر بغل، کشاله ران و محل ضایعه را ماساژ بیشتری بدهد.
- ۲- دارو را به مدت ۱۲-۸ ساعت بر روی پوست باقی بگذارند و سپس پوست را بشویند.
- ۳- برای جلوگیری از آلودگی مجدد از لباس‌هایی که به تازگی جوشانده و خشک نموده‌اند، استفاده کنند.
- ۴- لباس‌های آلوده را که به تن داشته‌اند، به مدت ۱۰ دقیقه در درجه حرارت ۵۰ تا ۶۰ درجه سانتیگراد جوشانده و خشک نمایند.
- ۵- ملحفه‌ها را شستشو داده و حداقل ۱۰ دقیقه در درجه حرارت ۵۰ تا ۶۰ درجه سانتیگراد بجوشانند. این کار برای آلودگی با شپش نیز باید انجام گیرد.
- ۶- بعد از یک هفته درمان تکرار شود و مجدداً مراحل فوق برای البسه و لوازم خواب نیز تکرار شود.
- ۷- قبل از مصرف شامپو و محلول لیندان، شیشه کاملاً تکان داده شود.

برای درمان آلودگی با شپش، نکات زیر رعایت شود:

- ۱- ، برای خارج کردن اجساد و تخم شپش‌ها، موها را پس از خشک کردن با یک شانه دندان‌ریز شانه کنید.
- ۲- برای جلوگیری از گسترش آلودگی، شانه و برس را با شامپو بشوید.
- ۳- از مصرف شامپو به طور مرتب اجتناب کنید.
- ۴- اطرافیان فرد مبتلا را نیز همزمان درمان کنید.
- ۵- تاکید می‌شود یک هفته بعد درمان تکرار شود.

داروهای جلدی (قسمت سوم)

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟
پماد سوختگی (روغن کبد ماهی)	پماد	همه سنین	۳ تا ۴ بار در روز ، مقدار کمی از این پماد بر روی پوست مالیده شود.	یک لوله
نیتروفورازون*	کرم	همه سنین	۲ تا ۳ بار در روز، هر بار مقدار کمی از این دارو در محل مالیده شود.	یک لوله

* از کرم نیتروفورازون در درمان سوختگی‌های درجه ۲ و ۳ که با سایر داروها بهبود نیافته‌اند، استفاده کنید.

توجه کنید:

در موارد زیر می‌توانید از پماد سوختگی استفاده کنید:

۱- قرمزی ران و کشاله ران کودک در اثر ادرار

۲- سوختگی در اثر آفتاب

۳- سوختگی‌هایی که تاول نزده باشد.

داروهای درمان برفک

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟
نیستاتین**	قطره (سوسپانسیون خوراکی)	نوزادان	۴ بار در روز؛ هر بار یک سی‌سی	یک شیشه
		شیرخواران زیر ۲ ماه*	۴ بار در روز؛ هر بار دو سی‌سی	
ویوله‌دوژانسین*** (۰/۲۵ درصد)	محلول	شیرخواران زیر ۲ ماه*	۱-۲ بار در روز؛ هر بار یک سی‌سی	یک شیشه

* برای درمان برفک شیرخواران بالای ۲ ماه، باید ارجاع صورت گیرد.

** مادر باید :

- قبل از مصرف، شیشه را خوب تکان دهد.

- دست‌هایش را بشوید، پنبه تمیز را به ته یک چوب کبریت پیچیده و (یا یک گوش پاک کن را) با ۱ میلی‌لیتر محلول نیستاتین آغشته کند و روی لکه‌های سفید (برفک) داخل دهان شیرخوار بمالد و این عمل را هر ۶ ساعت یک بار تکرار کند.

- دارو را به نوک و هاله پستان نیز بمالد.

- دارو را دور از نور نگهداری کند.

*** در صورتی که بعد از ۱۰ روز برفک بدتر شده یا اگر کودک در پستان گرفتن یا مکیدن مشکل دارد:

- پنبه تمیز را به سر یک چوب کبریت پیچیده و (یا یک گوش پاک کن را) با ۱ سی‌سی محلول ویوله‌دوژانسین ۰/۲۵ درصد آغشته کند و روی لکه‌های سفید (برفک) داخل دهان شیرخوار بمالد و این عمل را ۱-۲ بار در روز تکرار کند.

- دارو را به نوک و هاله پستان نیز بمالد.

محلول‌های جلدی ضدعفونی کننده و پاک کننده

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	روش دادن دارو	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
پویدون آیداین (بتادین)	محلول	همه سنین	زخم‌ها و سوختگی‌ها را با این محلول شستشو دهید. برای ضدعفونی زخم افراد حیوان گزیده هم استفاده شود. (از رقیق کردن دارو خودداری کنید).	افراد دارای حساسیت نسبت به این دارو
سرم نمکی (سرم فیزیولوژی)	محلول		زخم‌ها را قبل و بعد از ضدعفونی با بتادین و ساولن، با این محلول بشویید.	
ستریمید سی (ساولن)	محلول		این دارو برای شستشو و تمیز کردن زخم‌ها و ضدعفونی کردن وسایل پانسمان است. محلول را قبل از مصرف رقیق کنید. (۱۵ سی‌سی در ۱۰۰ سی‌سی آب)	افراد دارای حساسیت نسبت به این دارو
الکل اتیلیک رنگی ۷۰ درجه	محلول		برای ضدعفونی کردن محل تزریق و دماسنج استفاده شود. برای ضدعفونی کردن زخم افراد حیوان گزیده استفاده شود.	
صابون	صابون جامد صابون مایع		به منظور شستشوی زخم افراد حیوان گزیده به کار برده می‌شود.	

توجه کنید:

۱- برای ضدعفونی کردن زخم‌ها و سوختگی‌ها بهتر است از محلول پویدون آیداین (بتادین) استفاده کنید. دقت نمایید که در مورد سوختگی‌ها، پس از ضدعفونی با این محلول، حتماً موضع را با سرم نمکی استریل کاملاً شستشو دهید تا بتادین روی ناحیه سوختگی باقی نماند. در صورتی که این دارو در دسترس نبود، از محلول رقیق شده ستریمید سی برای شستشو و تمیز کردن زخم‌ها استفاده نمایید.

۲- محلول ستریمید سی را باید قبل از مصرف رقیق کرد (۱۵ سی‌سی در ۱۰۰ سی‌سی آب). برای رقیق کردن محلول، باید آب را آهسته به دارو اضافه کرد تا زیاد کف نکند.

۳- محلول رقیق شده ستریمید سی را فقط در همان روز مصرف کنید و باقی آن را دور بریزید.

۴- محلول ستریمید سی نباید وارد دهان، چشم یا گوش شود.

۵- همراه محلول ستریمید سی نباید صابون به کار برده شود.

۶- دهانه شیشه محلول ستریمید سی را نباید با چوب‌پنبه پوشاند.

۷- محلول پویدون آیداین خاصیت قارچ‌کش-باکتری‌کش دارد.

۸- برای تهیه الکل ۷۰ درجه، سه پیمانه الکل اتیلیک ۹۶ درجه را با یک پیمانه آب جوشیده سردشده مخلوط کنید.

داروهای چشمی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
سولفاستامید ۱۰٪	قطره چشمی	شیرخوار زیر ۲ ماه	به مدت ۵ روز، هر سه ساعت یک بار، هر بار یک قطره در گوشه داخلی چشم بچکاند.	یک شیشه	<ul style="list-style-type: none"> - حساسیت به دارو - عفونت شدید چشمی - اگر علائم دیگری به همراه ناراحتی چشم وجود داشته باشد. - اگر نوزاد فقط اشک ریزش داشته باشد.
تتراسیکلین ۱٪	پماد چشمی	بزرگسالان	۳ بار در روز، هر بار به اندازه یک گندم در گوشه داخلی چشم بگذارد. چشم را مالش ندهد و پاک نکند.	یک لوله	نوزادان

توجه کنید:

- ۱- در صورت وجود عفونت‌های شدید چشمی یا همراه بودن علائم دیگر و یا عدم بهبودی علیرغم ۵ روز درمان، بیمار را به پزشک ارجاع فوری نمایید.
- ۲- اگر نوزاد فقط با علامت اشکریزش مراجعه نماید، باید به مرکز بهداشتی‌درمانی ارجاع فوری شده و از انجام هرگونه درمان خودداری شود.
- ۳- اگر رنگ قطره زرد مایل به قرمز یا قهوه‌ای شده بود، آن را مصرف نکنید.
- ۴- داروها را دور از نور نگهداری کنید.
- ۵- به تاریخ انقضای دارو توجه کنید.
- ۶- دقت کنید نوک قطره‌چکان با چشم تماس پیدا نکند.
- ۷- بعد از این که قطره چشمی باز شد و برای یک دوره درمان از آن استفاده کردید، باقیمانده قطره برای استفاده‌های بعدی مناسب نیست.
- ۸- به نوزادان در بدو تولد، به منظور پیشگیری از عفونت‌های چشمی هیچ نوع قطره و پماد آنتی‌بیوتیک چشمی داده نمی‌شود.
- ۹- در صورت مواجهه با عفونت‌های شدید چشمی، باید سریعاً نسبت به ارجاع نوزادان اقدام نمایید.
- ۱۰- در صورت عدم بهبود عفونت‌های چشمی خفیف نوزادان بعد از ۵ روز درمان، نسبت به ارجاع آنان اقدام نمایید.

داروهای مراقبتی جهت پیشگیری از کمبود ویتامین‌ها و املاح

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه‌کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟
مولتی‌ویتامین یا ویتامین آ+ د (حاوی ۱۵۰۰ واحد "ویتامین آ" و ۴۰۰ واحد "ویتامین د" در یک سی‌سی)	قطره	شروع از ۳ تا ۵ روزگی تا پایان ۲۴ ماهگی*	روزانه یک سی‌سی قطره آ+ د د یا مولتی‌ویتامین	یک شیشه
آهن (حاوی ۱۵ میلی‌گرم آهن المنتال در هر سی‌سی و هر سی‌سی معادل ۱۵ قطره)	قطره	از پایان ۶ ماهگی (هم‌زمان با شروع تغذیه تکمیلی) تا پایان ۲۴ ماهگی**	روزانه ۱ میلی‌گرم به ازای هر کیلوگرم وزن بدن تا حداکثر ۱۵ میلی‌گرم آهن المنتال، معادل ۱۵ قطره در روز	یک شیشه
مولتی‌ویتامین مینرال (الزاما حاوی ۱۵۰ میکروگرم ید، ۱۰۰۰ واحد "ویتامین د" و ۲۵۰۰-۵۰۰۰ واحد "ویتامین آ")	قرص یا کپسول	مادران باردار؛ شروع از هفته ۱۶ بارداری تا پایان بارداری*** مادران شیرده؛ روزی یک قرص از زمان زایمان تا ۳ ماه بعد از زایمان	روزی یک عدد	با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.

با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.	روزی یک عدد	به محض اطلاع از بارداری و یا ترجیحاً ۳ ماه قبل از شروع بارداری تا پایان بارداری ****	قرص	اسید فولیک (قرص ۴۰۰ تا ۱۰۰۰ میکروگرم)
- ارائه به مدارس و توزیع هفتگی به دانش آموزان - در صورتی که فرد به مدرسه نمی‌رود، ۱۶ عدد قرص یک بار در سال	هفته‌ای یک عدد به مدت ۱۶ هفته در طول هر سال تحصیلی	دختران نوجوان ۱۲ تا ۱۸ سال *****	قرص	آهن (فروس سولفات، فروس فومارات، فروس گلوکونات حاوی ۶۰ میلی‌گرم آهن)
با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.	روزی یک عدد	مادران باردار؛ شروع از هفته ۱۶ بارداری تا پایان بارداری مادران شیرده؛ روزی یک قرص از زمان زایمان تا ۳ ماه بعد از زایمان		
- ارائه به مدارس و توزیع ماهیانه به دانش آموزان - در صورتی که فرد به مدرسه نمی‌رود، با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.	ماهی یک عدد	نوجوانان سنین مدرسه (۱۸-۱۲ سال)	پرل	ویتامین د (۵۰ هزار واحدی)
با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.		میانسالان سالمندان		
با توجه به زمان مراجعه بعدی محاسبه شود.	روزی یک عدد	سالمندان *****	قرص	کلسیم / کلسیم د (حاوی ۵۰۰ میلی‌گرم کلسیم / ۴۰۰ یا ۵۰۰ واحد بین‌المللی ویتامین د)

* تعداد قطره‌ها طوری محاسبه گردد که روزانه ۱۵۰۰ واحد "ویتامین آ" و ۴۰۰ واحد "ویتامین د" از سن ۳ تا ۵ روزگی تا پایان ۲۴ ماهگی به کودکان داده شود. اگر در ترکیبات قطره مولتی‌ویتامین، آهن نیز وجود داشته باشد، این نوع قطره‌ها را فقط هم‌زمان با شروع تغذیه تکمیلی می‌توان به کودک داد.

** شروع قطره آهن هم‌زمان با شروع تغذیه تکمیلی است که معمولاً در پایان ۶ ماهگی آغاز می‌شود، ولی با توجه به منحنی رشد کودک می‌توان از پایان ۴ تا ۶ ماهگی نیز قطره آهن را شروع کرد. در

مورد کودکان نارس و شیرخوارانی که با وزن کمتر از ۲۵۰۰ گرم متولد می‌شوند، از زمانی که وزن آن‌ها به دو برابر وزن هنگام تولد می‌رسد یا از ۲ ماهگی، باید قطره آهن برای کودک شروع شود.

*** حد سمی "ویتامین آ" برای مادران باردار و شیرده تا ۱۰۰۰۰ واحد بین‌المللی در روز تعیین شده است.

**** در صورتی که قرص یا کپسول مولتی‌ویتامین دارای اسیدفولیک یا قرص فر فولیک تجویز شود، نیاز به دادن اسیدفولیک به صورت جداگانه تا پایان بارداری نیست.

***** در صورتی که قرص فر فولیک در دسترس باشد، به شرط وجود ۶۰-۵۵ میلی‌گرم آهن، بهتر است از این قرص استفاده شود.

***** مصرف هم‌زمان مکمل ۵۰ هزار واحدی "ویتامین د" با قرص "کلسیم د" بدون اشکال و از نظر دریافت "ویتامین د" در محدوده ایمن قرار دارد.

توجه کنید:

- ۱- فرآورده‌های آهن را دور از دسترس کودکان قرار دهید.
- ۲- سولفات آهن، مدفوع را تیره و سیاه‌رنگ می‌کند.
- ۳- فرآورده‌های آهن را نباید به همراه مواد لبنی مانند شیر و مواد غذایی مانند چای، حبوبات و داروهای ضد ترشی معده مصرف کرد.
- ۴- داروها را در جای خنک و دور از نور نگهداری کنید.
- ۵- توصیه کنید قطره آهن را ته دهان شیرخوار بچکانند و پس از هر بار مصرف، به کودک کمی آب دهند. در غیر این صورت، دندان‌های شیرخوار را جرم تیره‌رنگی می‌پوشاند. همچنین به مادر آموزش دهید تا پس از مصرف قطره، با یک حوله نرم دندان‌های کودک را تمیز کند.
- ۶- به زنان باردار آموزش دهید که قرص آهن را حتماً بعد از غذا و قبل از خواب مصرف نمایند تا از بروز عوارضی مانند حالت تهوع و استفراغ جلوگیری شود.
- ۷- چنانچه زن باردار علی‌رغم مصرف صحیح قرص دچار علائمی مانند بی‌اشتهایی، تهوع، استفراغ، عرق کردن، تشنگی بیش از حد و سرگیجه شود، دارو را قطع نمایید و علاوه بر توصیه به مصرف بیشتر مایعات، او را به پزشک ارجاع نمایید.
- ۸- در ارائه داروهای مراقبتی برای کودکان زیر یک سال و خانم‌های باردار، همواره باید آخرین دستورعمل‌های وزارت متبوع مد نظر باشد.
- ۹- میزان مورد نیاز اسیدفولیک در بارداری، روزانه ۴۰۰ میکروگرم (تقریباً نصف قرص یک میلی‌گرمی) می‌باشد، بنابراین اگر قرص‌های موجود قابل نصف کردن (خط‌دار) هستند، مصرف نصف قرص به طور روزانه برای مادر باردار کافی است.
- ۱۰- مطابق دستورعمل مجموعه مراقبت‌های ادغام یافته سلامت مادران، بهتر است مصرف اسیدفولیک از سه ماه قبل از بارداری شروع شود (نسخه توسط پزشک).

داروی مراقبتی نوزادان

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟
ویتامین K1	آمپول ۱ میلی گرمی	نوزادان	بلافاصله یا حداکثر ۲۴ ساعت پس از تولد برای نوزادان نارس ۰/۵ میلی گرم و برای نوزادان با وزن طبیعی ۱ میلی گرم به صورت تزریق عضلانی	یک آمپول

توجه کنید:

برای کلیه نوزادانی که در منزل متولد شده‌اند، تزریق شود.

داروی جمع کننده رحم جهت کنترل خونریزی پس از زایمان

(این دارو در مورد زایمان‌هایی که در منزل انجام گرفته است، تجویز می‌شود)

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
اکسی‌توسین	آمپول ۱۰ یا ۵ واحدی	زنان در سنین باروری	۱۰ واحد به صورت عضلانی پس از خروج جنین *	یک آمپول ۱۰ واحدی یا دو آمپول ۵ واحدی	- حساسیت مفرط به دارو - اورژانس‌های مامایی

* پس از خروج جنین در صورت اطمینان از نبود قل دیگر، برای تسریع خروج جفت، ۱۰ واحد اکسی‌توسین به صورت عضلانی تزریق شود. تزریق عضلانی اکسی‌توسین قبل از خروج کامل نوزاد و همچنین

تزریق وریدی آن در هر زمانی (حین یا پس از زایمان) ممنوع است.

داروهای عفونت‌های حاد تنفسی

داروی درمان گلودرد استرپتوکوکی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی - وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
پنی‌سیلین وی	سوسپانسیون ۲۵۰ میلی‌گرم در ۵ میلی‌لیتر	۲ تا ۵ سال (۱۰ تا ۱۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی‌سی)، به مدت ۱۰ روز	یک شیشه	کسانی که به پنی‌سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند، یعنی هنگام مصرف پنی‌سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گرگرفتگی، تورم، کهیر و... می‌شوند. (باید این موضوع از بیمار یا اطرافیان او سوال شود).
	قرص ۵۰۰ میلی‌گرم	بالاتر از ۵ سال	هر ۸ ساعت یک قرص، به مدت ۱۰ روز	۹ عدد قرص	

توجه کنید:

- ۱- مصرف پنی‌سیلین وی در کودکان زیر ۵ سال فقط منحصر به شرایط خاص مندرج در بوکلت و راهنمای ما است.
- ۲- دارو را دور از نور و حرارت نگهداری کنید و از مراجعین نیز بخواهید همین کار را بکنند.
- ۳- توصیه کنید شربت را قبل از مصرف خوب تکان دهند و طبق دستور مصرف کنند.
- ۴- اهمیت مصرف مرتب پنی‌سیلین و علت پیگیری را به بیمار بگویید.
- ۵- بیماری که به او پنی‌سیلین خوراکی می‌دهید، حتماً باید هر ۳ روز یک بار پیگیری شود.
- ۶- در پیگیری‌ها باز هم دادن پنی‌سیلین خوراکی را ادامه دهید، به طوری که مجموعاً بیمار ۱۰ روز پنی‌سیلین بخورد.
- ۷- به تاریخ مصرف داروها توجه کنید.
- ۸- داروی تهیه شده فقط ۷ روز در دمای اتاق و یا ۱۴ روز در یخچال قابل نگهداری است و بعد باید دور ریخته شود.

داروهای درمان پنومونی و عفونت حاد گوش

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی - وزن	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده می‌توانید چقدر از این دارو بدهید؟	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
آموکسی‌سیلین	سوسپانسیون ۱۲۵ میلی‌گرم در ۵ میلی‌لیتر	۶۰ روزه تا ۱۲ ماهه (۵ تا ۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی‌سی) به مدت ۵ روز	یک شیشه	کسانی که به پنی‌سیلین یا مشتقات آن حساسیت دارند یعنی موقع مصرف پنی‌سیلین دچار علائمی مانند تنگی نفس، گر گرفتگی، تورم، کپیر و... می‌شوند. (باید از بیماران یا اطرافیان او سوال شود)
		۱۲ ماهه تا ۵ ساله (۱۰ تا ۱۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت دو قاشق غذاخوری (۱۰ سی‌سی) به مدت ۵ روز		
	سوسپانسیون ۲۵۰ میلی‌گرم در ۵ میلی‌لیتر	۶۰ روزه تا ۱۲ ماهه (۵ تا ۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق مرباخوری (۲/۵ سی‌سی) به مدت ۵ روز		
		۱۲ ماهه تا ۵ ساله (۱۰ تا ۱۹ کیلوگرم)	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی‌سی) به مدت ۵ روز		
کوآموکسی‌کلاو *	سوسپانسیون ۶۰۰ میلی‌گرم آموکسی‌سیلین + ۴۲/۹ میلی‌گرم کلوالانیک اسید در ۵ میلی‌لیتر	۲ ماه تا ۵ سال	هر ۸ ساعت یک قاشق غذاخوری (۵ سی‌سی) به مدت ۵ روز	یک شیشه	

* مصرف کوآموکسی‌کلاو در کودکان زیر ۵ سال باید با تجویز پزشک باشد، به جز در شرایط خاصی که در بوکلت و راهنمای مانا آمده است.

توجه کنید:

- ۱- از سن کودک زمانی استفاده کنید که وزن او را نمی‌دانید.
- ۲- جهت آماده نمودن شربت، به تدریج آب جوشیده سرد شده را اضافه کرده و مرتباً تکان دهید تا حجم داخل شیشه به خط نشانه برسد.
- ۳- شربت را قبل از مصرف باید خوب تکان داده و طبق دستور مصرف کنند.
- ۴- داروی تهیه شده فقط ۷ روز در دمای اتاق و یا ۱۴ روز در یخچال قابل نگهداری است و بعد باید دور ریخته شود.
- ۵- آموکسی‌سیلین را می‌توان به همراه شیر، آب‌میوه، آب و یا سایر مایعات مصرف کرد.
- ۶- کودک مبتلا به پنومونی می‌بایست ظرف ۴۸ ساعت مجدداً ارزیابی شود و در صورتی که بهتر شده باشد درمان را تا ۵ روز ادامه دهید، در غیر این صورت ارجاع داده شود.
- ۷- برای اطلاع بیشتر به بوکلت مانا مراجعه شود.

داروی درمان عفونت باکتریال شدید

در شیرخواران کمتر از دو ماه در صورت عدم امکان ارجاع یا فاصله بیش از یک ساعت تا نزدیک‌ترین مرکز درمانی

(تجویز اولین نوبت آنتی‌بیوتیک داخل عضلانی)

آمپول آمپی‌سیلی (آمپول ۵ میلی‌لیتر/۵۰۰ میلی‌گرم)	آمپول جنتامایسین (آمپول ۲ میلی‌لیتر/۲۰ میلی‌گرم)	دارو	وزن
۱ میلی‌لیتر	۰/۲۵ میلی‌لیتر		تا ۱/۵ کیلوگرم
۲ میلی‌لیتر	۰/۵ میلی‌لیتر		۱/۵ تا ۲/۵ کیلوگرم
۳ میلی‌لیتر	۰/۷۵ میلی‌لیتر		۲/۵ تا ۳/۵ کیلوگرم
۴ میلی‌لیتر	۱ میلی‌لیتر		۳/۵ تا ۴/۵ کیلوگرم
۵ میلی‌لیتر	۱/۲۵ میلی‌لیتر		۴/۵ کیلوگرم به بالا
هر ۶ ساعت	هر ۸ ساعت	در صورت عدم امکان ارجاع تا زمان رسیدن به مرکز درمانی	

توجه کنید:

- ۱- مقدار مناسب با وزن یا سن کودک را به دقت تعیین کنید.
- ۲- از سرنگ و سرسوزن استریل استفاده کنید.
- ۳- اولین نوبت آنتی‌بیوتیک تزریقی را بدهید و فوراً کودک را به بیمارستان ارجاع نمایید. در صورت عدم امکان ارجاع برای شیرخواران زیر یک هفته، جنتامایسین هر ۱۲ ساعت تکرار شود و آمپیسیلین برای وزن زیر ۲ کیلوگرم هر ۱۲ ساعت و برای وزن بالای ۲ کیلوگرم هر ۸ ساعت تکرار شود.
- ۴- برای اطلاع بیشتر به بوکلت مانا مراجعه شود.

**داروی درمان پنومونی شدید یا بیماری خیلی شدید در کودکان ۷- روزه تا ۵ ساله که باید ارجاع فوری شوند
در صورتی که با نزدیکترین مرکز درمانی بیش از یک ساعت فاصله باشد. (تجویز اولین نوبت آنتی بیوتیک تزریقی)**

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	در چه مواردی نباید از این دارو بدهید؟
سفتریاکسون	ویال ۵۰۰ میلی گرمی*	۶۰ روزه تا ۴ ماه (۴ تا کمتر از ۶ کیلوگرم)	۱/۸ میلی لیتر (۳۰۰ میلی گرم)	- شیرخواران کوچکتر از ۶۰ روز - حساسیت مفرط به سفالوسپورین‌ها - حساسیت به پنی سیلین
		۴ ماهه تا ۹ ماه (۶ تا کمتر از ۸ کیلوگرم)	۲/۴ میلی لیتر (۴۰۰ میلی گرم)	
		۹ ماهه تا ۱۲ ماه (۸ تا کمتر از ۱۰ کیلوگرم)	۳ میلی لیتر (۵۰۰ میلی گرم)	
	۱۲ ماهه تا ۳ سال (۱۰ تا کمتر از ۱۴ کیلوگرم)	۲/۱ میلی لیتر (۷۰۰ میلی گرم)		
	ویال ۱۰۰۰ میلی گرمی*	۳ سال تا ۵ سال (۱۴ تا ۱۹ کیلوگرم)	۳ میلی لیتر (۱۰۰۰ میلی گرم)	

* هر ویال سفتریاکسون ۵۰۰ و ۱۰۰۰ میلی گرمی باید با ۳ میلی لیتر آب مقطر رقیق شود.

توجه کنید:

- ۱- تجویز سفتریاکسون تزریقی فقط طبق بوکلت مانا و برای اولین نوبت قبل از ارجاع می باشد.
- ۲- مقدار مناسب با وزن یا سن کودک را به دقت تعیین کنید.
- ۳- از سرنگ و سرسوزن استریل استفاده کنید.
- ۴- برای اطلاع بیشتر به بوکلت مانا مراجعه شود.

محلول شستشوی بینی

نام دارو	شکل دارو	گروه سنی	مقدار و روش دادن دارو	به هر مراجعه کننده چقدر می‌توانید از این دارو بدهید؟
قطره کلرور سدیم	قطره ۰/۶۵ درصد	کودکان	هر ۲ تا ۳ ساعت، دو تا سه قطره در بینی	یک عدد

لغات کلیدی

گامابنزن.....	۳۷	سالبوتامول.....	۳۴	او.آر.اس هیپوآسمولار.....	۲۳	آ.اس.آ بزرگسال.....	۲۰
لاینسترنول.....	۲۶	ستریمید سی (ساوین).....	۴۳	پرمتین ۱٪.....	۳۸	استامینوفن.....	۱۹
لوونورجسترون.....	۳۰	سرم نمکی (سرم فیزیولوژی).....	۴۳	پرمتین ۵٪.....	۳۸	اسید فولیک.....	۴۸
مبندازول.....	۳۲	سفتریاکسون.....	۵۸	پماد سوختگی.....	۴۰	اکسی توسین.....	۵۲
متیل سالیسیلات.....	۳۵	سولفات روی.....	۲۳	پنی سیلین وی.....	۵۴	ال دی.....	۳۰
مفنامیک اسید.....	۲۰	سولفاستامید ۱۰٪.....	۴۵	پویدون آیداین (بتادین).....	۴۳	الکل اتیلیک رنگی ۷۰ درجه.....	۴۳
مولتی ویتامین مینرال.....	۴۷	سیکلوفم.....	۲۷	پی پرازین.....	۳۲	آلومینیوم ام جی.....	۲۲
مولتی ویتامین یا ویتامین آ + د.....	۴۷	صابون.....	۴۳	تتراسیکلین ۱٪.....	۴۵	آلومینیوم ام جی اس.....	۲۲
نیتروفورازون.....	۴۰	قطره کلرور سدیم.....	۵۹	تتراسیکلین ۳٪.....	۳۵	آمپول آمپی سیلی.....	۵۷
نیستاتین.....	۴۱	کوآموکسی کلاو.....	۵۵	تری فازیک.....	۳۰	آمپول جنتامایسین.....	۵۷
ویتامین K ₁	۵۱	کالامین دی.....	۳۵	دایمتیکون.....	۳۸	آمپی سیلین.....	۵۷
ویتامین د.....	۴۸	کالاندولا.....	۳۵	دیومدروکسی پروژسترون استات.....		آموکسی سیلین.....	۵۵
ویوله دوژانسین.....	۴۱	کلر فنی رامین.....	۳۴	(DMPA).....	۲۶	آهن.....	۴۷, ۴۸
		کلسیم / کلسیم د.....	۴۸	دیفن هیدرامین.....	۳۴	او.آر.اس.....	۲۳